

De gemeenschap op kosten in 2003

Bovenmatige loonkostenstijgingen
in de (semi-)publieke sector

dr A.C. Kant
Tweede-Kamerlid SP

drs. E. Irrgang
econoom en beleidsmedewerker SP

SP-eerste weg links

Tweede-Kamerfractie, Plein 2, Postbus 20018, 2500 EA 's-Gravenhage
T (070) 318 30 44 F (070) 318 38 03 E kamer@sp.nl I www.sp.nl

De gemeenschap op kosten in 2003

Bovenmatige loonkostenstijgingen
in de (semi-)publieke sector

dr A.C. Kant
Tweede-Kamerlid SP

drs. E. Irrgang
econoom en beleidsmedewerker SP

augustus 2004

Inleiding

Vorig jaar presenteerde de SP het rapport *De gemeenschap op kosten, buitensporige salarisstijgingen in de (semi-)publieke sector*.¹ Hierin concludeerden we op basis van 36 jaarverslagen uit de (semi-)publieke sector dat de gemiddelde stijging van de bestuurskosten in de (semi-)publieke sector in 2002 maar liefst 23,4 procent bedroeg. De loonkosten van gewone werknemers stegen in 2002 met slechts vijf procent. In het rapport deden we daarnaast een aantal voorstellen om deze buitensporige salarisstijgingen te stoppen.

Dit jaar hebben we het hetzelfde onderzoek herhaald voor het jaar 2003. Hieruit blijkt dat de gemiddelde stijging van de bestuurskosten in de (semi-)publieke sector wederom veel hoger lag dan de gemiddelde loonkostenstijging bij gewone werknemers. Ook doen we opnieuw voorstellen om deze vorm van zelfverrijking op kosten van de belastingbetaler te stoppen.

Op 5 juli 2004 ontving de Tweede Kamer de rapportage over de ontwikkeling van de topsalarissen in de (semi-)publieke sector in 2002. Volgens deze rapportage nam het jaarinkomen van topfunctionarissen in de (semi-)publieke sector in 2002 met 11,9 procent toe. Dit percentage ligt hoger dan de inkomensstijging van topmanagers in het bedrijfsleven in 2002 (8,5 procent). Maar deze stijging was nog altijd lager dan de stijging van topinkomens bij grote ondernemingen en instellingen. Daar stegen de inkomens in 2002 met maar liefst 18,4 procent.

De door het kabinet gerapporteerde inkomensstijging van 11,5 procent in 2002 lag flink lager dan de 23,4 procent stijging van de bestuurskosten die wij vorig jaar op basis van de jaarverslagen constateerden. Waarschijnlijk zijn hier een aantal verklaringen voor.

Ten eerste is het mogelijk dat net als in het bedrijfsleven de inkomensstijging het hoogst was bij de grote instellingen in de (semi-)publieke sector. De 36 instellingen waarvan wij de jaarverslagen bestudeerden waren in de meeste gevallen grotere instellingen terwijl het onderzoek van het kabinet breder was. Hier kan tegen ingebracht worden dat het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BKZ) constateert dat de inkomensstijging in de (semi-)publieke sector in 2002 het grootst was bij gemeenten en gemeentelijke instellingen. Volgens het ministerie van BZK was hier sprake is van een 'inhaalslag'.

Een andere verklaring is dat in het BZK-onderzoek werd gekeken naar de inkomensstijging (exclusief belaste onkostenvergoedingen) terwijl in ons onderzoek werd gekeken naar de bestuurskosten. Dit leidt tot een hoger percentage omdat hierin naast belaste vergoedingen ook pensioenkosten en ontslagkosten ('gouden handdrukken') zijn opgenomen.

Bovendien leidt een toename van het aantal bestuurders in ons onderzoek ook tot een toename van de bestuurskosten van de betreffende instelling. Omgekeerd leidt een daling echter tot een daling van de bestuurskosten van de instelling.

Het verschil tussen de onderzoeken is groot en wijst er waarschijnlijk op dat er veel

kosten worden gemaakt voor extraatjes voor topbestuurders in de (semi-)publieke sector die niet in het normale jaarinkomen verwerkt zijn.

De minister-president zei bij de algemene beschouwingen in september 2003 dat het 'onverantwoord en onaanvaardbaar' was als bestuurders in de (semi-)publieke sector een bovenmatige inkomensontwikkeling kennen.² De rapportage over de inkomensontwikkeling van topfunctionarissen in de (semi-)publieke sector in 2003 van het kabinet laat nog op zich wachten. Deze wordt waarschijnlijk met Prinsjesdag aan de Tweede Kamer gestuurd. Dit rapport loopt daarop vooruit.

In april 2004 verscheen het lang verwachte rapport 'Over dienen en verdienen' van de commissie Dijkstal over het beloningsniveau in de (semi-)publieke sector. Dijkstal stelt voor om de salarissen van ministers om te beginnen met dertig procent te verhogen en dit salaris als maximumsalaris voor Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's) te hanteren. Daar bovenop stelt Dijkstal voor op termijn de salarissen met nog eens twintig procent te verhogen.

De voorgestelde salarisverhoging met dertig procent is een volstrekt verkeerd signaal in een periode dat de meeste burgers met een veel lager inkomen er (fors) op achteruit gaan. Volgens het ministerie van BZK verdienden in 2002 dertien procent van de topbestuurders in de (semi-)publieke sector meer dan een ministersalaris van ongeveer 122.000 euro. Dat betekent dat een dergelijk maximumsalaris voor 87 procent van de topbestuurders in de (semi-)publieke sector geen consequenties heeft. Als dit salaris met nog eens dertig procent verhoogd wordt, zal het aantal topbestuurders dat meer verdient waarschijnlijk nog een stuk lager komen te liggen. Daar komt bij dat het kabinet niet uitsluit dat voor bepaalde Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's) uitzonderingen worden gemaakt. Hoewel het goed is dat er een maximumsalaris wordt ingesteld zal de praktische betekenis hiervan voor de meeste bestuurders in de (semi-)publieke sector klein zijn.

SP-onderzoek

Het onderzoek dat in april aan de Tweede Kamer is gestuurd, had betrekking op de salarisstijging in 2002 en is dus net als het vorige onderzoek al behoorlijk gedateerd. Daarom schetsen we nu zelf een recenter beeld, gebaseerd op de openbare informatie die bedrijven en instellingen in hun jaarverslag geven. De jaarverslagen zijn in bijna alle gevallen via internet toegankelijk. Ook is in een aantal gevallen om een toelichting gevraagd. De resultaten hebben betrekking op de ontwikkeling van de totale bestuurskosten.

De ontwikkeling van de bestuurskosten is niet de feitelijke inkomensontwikkeling. Tot de bestuurskosten worden ook de werkgeverslasten en de pensioenpremie en overige arbeidskosten gerekend. Ook kan het voorkomen dat door uitbreiding of inkrimping van het aantal bestuursleden de stijging van de bestuurskosten afwijkt van de loonkostenstijging per bestuurder.

Hét voorbeeld daarvan is de Autoriteit Financiële Markten (AFM). Vorig jaar was deze instelling met een daling van de bestuurskosten van 51 procent de grootste daler in ons onderzoek. Dit had te maken met een correctie in 2002 van de te hoog ingeschatte pensioenkosten in de jaren daarvoor. Hierdoor daalden de bestuurskosten in 2002 met 51 procent terwijl het onderliggende salaris wel flink omhoog ging. Omdat de correctie er dit jaar niet meer is, stijgen de bestuurskosten bij de AFM in 2003 met 78,3 procent ten opzichte van 2002. Daarmee is de AFM dit jaar de snelste stijger is in ons onderzoek. Ook het basissalaris van de AFM-bestuursleden gaat overigens met 8 procent in 2003 flink omhoog. Er is dus ook sprake van een stijging van het vaste salaris maar die stijging ligt een stuk lager dan de stijging van de totale bestuurskosten.

Resultaten

Bedrijf/instelling	Bestuurskosten in 2002	% stijging t.o.v. 2001	Bestuurskosten in 2003	% stijging tov 2002
Universiteit Leiden CvB	468.000	+ 9,3	504.00	+ 7,7
Universiteit Leiden RvT	51.000	+ 4,1	49.000	- 3,9
Erasmus Universiteit Rotterdam CvB	400.000	0,0	501.529 ³	+17,6
Erasmus Universiteit Rotterdam RvT	100.000	0,0	47.627	- 52,4
Technische Universiteit Delft CvB	711.00	- 2,2	411.000	+ 19,5 ⁴
Technische Universiteit Delft RvT	47.000	- 2,1	43.000	- 8,5
Vrije Universiteit Amsterdam CvB	500.000	+ 22,4	714.600	+ 42,9
Vrije Universiteit Amsterdam RvT	55.021	0,0 ⁵	73.100	+ 32,9
Hogeschool van Amsterdam CvB	428.000	+ 13,5	388.000	- 9,4
Hogeschool van Amsterdam RvT	50.000	+ 8,7	59.000	+ 18,0
Albert Schweitzer ziekenhuis bestuur	397.435	+ 5,4	548.126	+ 37,9
Albert Schweitzer ziekenhuis RvT	33.000	- 1,4	33.000	0,0
Medisch Centrum Noord-Limburg RvT ⁶	43.000	+ 17,8	43.517	+ 1,2
Reinier de Graaf Gasthuis directie	450.848	+ 6,0	406.956	- 9,7
Reinier de Graaf Gasthuis RvT	39.520	+ 255,0	38.000	- 3,8
Academisch Ziekenhuis Groningen	670.000	+ 7,7	712.853 ⁷	+ 6,4
VU medisch centrum	950.000	+ 35,7	802.957	- 15,5
NS directie	1.338.484	- 36,7	1.488.198	+ 11,2
NS rvc	137.380	- 31,3	157.309	+ 14,5
Connexion directie	1.500.000	+ 7,1	1.900.000	+ 26,6
Connexion rvc	210.000	+ 61,5	110.000	- 47,7 ⁸
Schiphol directie	1.676.909	+ 18,0	1.600.027	- 4,6
Schiphol rvc	205.902	+ 8,0	177.691	- 13,7 ⁹
ABP bestuur	425.645	- 2,5	403.889	- 5,1
ABP directieraad	1.653.961	+ 3,5	1.928.292	+ 16,6
PGGM hoofddirectie	935.000	+ 5,9	648.000 ¹⁰	+ 25,3
Pensioenfonds Metaal en Techniek	100.000	0,0	100.000	0,0
Pensioenfonds Horeca & Catering bestuur	144.000	+ 35,9	146.000	+ 1,4
Pensioenfonds Horeca & Catering deelnemersraad	38.000	0,0	35.000	- 7,9
KPN Pensioenfonds	9.600	+ 37,1	12.700	+ 32,3
TPG Pensioenfonds	9.100	+ 30,0	13.200	+ 45,1
AFM bestuur	577.487	- 51,0 ¹¹	1.029.907	+ 78,3
AFM raad van toezicht	110.000	- 29,0	130.396	+ 18,6
DNB directie	2.000.000 ¹²	+ 10,0	3.500.000 ¹³	+ 75,0
DNB rvc	284.100	+ 11,7	278.825	- 1,9
PVK bestuur	1.900.000	+ 271 ¹⁴	700.000	- 63,2
PVK raad van toezicht	118.000	+ 78,8	14.400	- 3,4
Bank Nederlandse Gemeenten directie	1.520.000	+ 52,0	2.182.000	+ 43,6 ¹⁵
Bank Nederland Gemeenten rvc	230.000	+ 15,0	287.000	+ 24,8
Tennet rvc ¹⁶	86.500	+ 13,4	82.000	- 5,2

Bedrijf/instelling	Bestuurskosten in 2002	% stijging t.o.v. 2001	Bestuurskosten in 2003	% stijging tov 2002
Nuon directie	3.299.000	+ 3,1	2.717.000 ¹⁷	+ 8,4
Nuon rvc	287.000	+ 4,7	340.000	0,0
Eneco	1.332.000	- 4,9	1.636.000 ¹⁸	+ 6,9
Essent bestuur	1.900.000	- 17,4	2.300.000 ¹⁹	+ 27,7
Essent rvc	200.000	0,0	300.000	+ 25,0 ²⁰
Delta rvc	123.000	+ 0,8	113.100 ²¹	+ 0,7 ²²
Nutsbedrijf Regio Eindhoven rvc	41.200	+ 282,0	55.400	+ 34,5
Gasunie rvc	78.507	0,0	78.507	0,0
AVR Holding	115.000	+ 1,8	125.000	+ 8,7
IB-groep directie	340.073	+ 11,8	297.625	- 12,4
IB-groep raad van toezicht	58.107	- 9,6	61.262	+ 5,4
OPTA	365.300	+ 131 ²³	378.000	+ 3,5
TNO raad van bestuur	1.400.000	+ 27,3	1.700.000	+ 21,4 ²⁴
TNO raad van toezicht	100.000	0,0	100.000	0,0
NPS	224.000	+ 7,1	225.000 ²⁵	+ 1,8
Nozema	64.100	- 14,5	54.100	- 15,6
Gemiddeld totaal (semi-)publieke sector	538.646	+ 23,4	585.395	+ 8,2

De gemiddelde stijging van de brutolonen voor werknemers in Nederland bedroeg in 2003 + 4,1 procent (inclusief de incidentele loonstijging). Samen met de stijging van de werkgeverslasten was de gemiddelde stijging van de zogenaamde loonvoet in 2003 + 4,9 procent. De stijging van de bestuurskosten aan de top van de (semi-)publieke sector bedroeg volgens dit onderzoek maar liefst 8,2 procent. Daarbij is een groot verschil in stijging tussen verschillende bedrijven en instellingen waar te nemen. Er zijn talloze goede en minder goede verklaringen voor stijgingen van de bestuurskosten in bepaalde sectoren en instellingen. Maar de gemiddelde stijging van 8,2 procent illustreert duidelijk de opwaartse trend. Het onderstreept dat de bestuurskosten in de (semi-)publieke sector opnieuw veel harder stijgen dan de loonkosten van gewone werknemers.

**TOP 5 Grootste bestuurskosten stijging aan de top in 2003
procent stijging ten opzichte van 2002**

AFM bestuur	+ 78,3
DNB	+ 75,0
TPG Pensioenfonds	+ 45,1
BNG directie	+ 43,6
College van Bestuur Vrije Universiteit Amsterdam	+ 42,9

De grootste stijging van de bestuurskosten in 2003 vond met 78,3 procent plaats bij het bestuur van de Autoriteit Financiële Markten (AFM). De stijging wordt voornamelijk bepaald door het wegvallen van een pensioenterugstort die in 2002 de bestuurskosten sterk verlaagde. In 2002 daalden de totale bestuurskosten bij de AFM door de pensioenterugstort nog met 51 procent ten opzichte van 2001. Onderliggend is er een kleine daling van het vaste salaris van 0,6 procent in 2002 en een flinke stijging van 8,6 procent in 2003. In 2004 en 2005 gaan de vaste salarissen bij de AFM opnieuw flink omhoog. Volgens de AFM wordt door de verrekening van de pensioenpremie in 2002 de werkelijke stijging van de loonkosten van het bestuur in 2003 verhoud. Deze bedraagt volgens de AFM in 2003 7,7 procent. Daarbij is de in 2003 ingevoerde vergoeding voor de fiscale bijtelling voor de dienstauto van ruim € 19.000 niet meegeteld. De Nederlandse Bank (DNB) is met een stijging van 75 procent een goede tweede in de top-5. De stijging ontstaat hier door de omzetting van VUT in prepensioen in 2003. In 2002 stegen de bestuurskosten bij de DNB al met meer dan tien procent. Voor de huidige directieleden heeft de DNB het met een storting van anderhalf miljoen euro mogelijk gemaakt dat zij met hun zestigste met 80 procent van het laatstverdiende salaris met pensioen kunnen. De gebruikelijke prepensioenleeftijd bij het overheidspensioenfonds ABP is 62 jaar. President-directeur Wellink laat in de pers regelmatig weten dat hij voorstander is van doorwerken tot vijftenzestigjarige leeftijd. De politieke verontwaardiging over deze prepensioenregeling leidde er eind juni 2004 toe dat de Tweede Kamer dreigde de fusie van DNB en PVK niet goed te keuren. Minister Zalm van Financiën zegde daarop toe in de toekomst de salarisstijgingen inclusief de extra's vooraf te zullen beoordelen. Hij was 'onaangenaam verrast' over de 'royale' pensioenregelingen. Bij het TPG Pensioenfonds steeg de bezoldiging met 45,1 procent. In een reactie liet het fonds weten dat er inderdaad sprake is van een stijging maar dat dit komt omdat er meer vergaderd is en de bestuursleden per vergadering betaald worden. De hoogte van de vergoeding per vergadering is volgens een woordvoerder hetzelfde gebleven. Op de vierde plaats in de top-5 staat de Bank Nederlands Gemeenten met een stijging van de bestuurskosten van 43,6 procent. Vorig jaar stegen de bestuurskosten van de directie daar al met 52 procent waarmee de bestuurskosten in twee jaar met in totaal 118 procent gestegen zijn. Het jaarverslag vermeldt dat in 2003 een bonus is uitbetaald voor 2002 en voor één vertrekkende

directeur ook alvast de bonus voor 2003. Ook vermeldt het jaarverslag dat de bonus die in 2004 zal worden uitbetaald maximaal 35 procent hoger mag liggen dan in 2003. Verder vermeldt het jaarverslag: 'In de pensioenstortingen voor de heren Vermeulen, Smit en Van Besouw zijn éénmalige bedragen opgenomen betreffende de affinanciering van in het verleden ontstane pensioengaten.' Dit betekent dat behalve bij de DNB ook bij de BNG een extra beloning is gegeven in de vorm van een pensioenaanvulling die buiten het vaste salaris valt.

Op de laatste plaats in de top-5 staat het College van Bestuur van de Vrije Universiteit van Amsterdam. De bestuurskosten van het College van Bestuur stegen in 2003 met 42,9 procent. In 2002 stegen de bestuurskosten van het College van Bestuur ook al met 22,4 procent. VU-secretaris dr. A. Kaldewij liet in een schriftelijke reactie weten dat hier een 'incidentele stijging' betreft. Volgens de VU ontstaat de stijging door een 'vroegtijdig vertrek' van een CvB-lid door een 'verschil van inzicht': 'Het verloop van de structurele last zal over de jaren 2002, 2003 en 2004, gecorrigeerd voor genoemde incidentele factor, niet wezenlijk stijgen en zo rond de M€ 0,5 liggen.' De individuele salarissen van de leden van het College van Bestuur zijn niet in het jaarverslag gepubliceerd.

**TOP 5 Grootste bestuurskosten daling aan de top in 2003
procent stijging ten opzichte van 2002**

PVK bestuur	- 63,2
Raad van commissarissen Erasmus Universiteit Rotterdam	- 52,4
Raad van commissarissen Connexion	- 47,3
Nozema	- 15,6
VU Medisch Centrum	- 15,5

De grootste dalingen van de bestuurskosten in 2003 lagen in percentages een stuk lager. Het bestuur van de Pensioen- & Verzekeringkamer (PVK) komt met een daling van de bestuurskosten van 63,2 procent in 2003 op de eerste plaats uit. Vorig jaar had de PVK vorig jaar met een stijging van 271 procent nog de op één na hoogste stijging van de bestuurskosten in ons onderzoek. De daling is des de opvallender omdat het salaris van PVK-voorzitter Witteveen in 2003 met ruim acht procent steeg. De PVK is dit jaar aan het fuseren met de DNB. Volgens een woordvoerder van de DNB zijn de bestuurskosten van de PVK door deze daling weer op het 'normale' niveau: 'Het verschil met 2002 wordt voor ca. € 1 miljoen verklaard door de afwikkeling van de arbeidsrelatie met bestuurder Piet Keizer per 1 mei 2002, en is voor het overige terug te voeren op verschillen in de door het pensioenfonds in rekening gebrachte bedragen.' Volgens een persbericht van de PVK van 5 februari 2002 vertrok Piet Keizer 'in goed overleg' bij de PVK per 1 mei 2002. Volgens PVK-voorzitter Witteveen is de ontslagvergoeding gebaseerd op de kantonrechtformule. De code Tabaksblatt voor het bedrijfsleven schrijft echter voor dat ontslagvergoeding voor bestuurders ten hoogste één jaarsalaris mag bedragen. Als de code ook op de PVK van toepassing zou zijn mag de ontslagvergoeding maximaal 226.690 euro bedragen.

Op de tweede plaats staat de raad van commissarissen van de Erasmus Universiteit Rotterdam met een daling van de bestuurskosten van 52,4 procent. Een woordvoerder liet weten dat de daling te maken heeft met een fusie in 2002. De leden van de raad van commissarissen krijgen per vergadering betaald en hoefden door de afronding van de fusie in 2003 minder te vergaderen waardoor de bestuurskosten lager uitvielen.

Op de derde plaats staat de raad van commissarissen het vervoersbedrijf Connexxion waar de bestuurskosten in 2003 bijna halveerden. Volgens een woordvoerder van Connexxion komt dit doordat de betalingen niet altijd in hetzelfde jaar plaatsvinden en sommige commissarissen vorig jaar niet het hele jaar in dienst waren. Hierdoor kwamen de bestuurskosten in 2003 flink lager uit. De beloning zelf is volgens Connexxion niet aangepast.

Op de vierde plaats staat het zendbedrijf Nozema met een daling van de bestuurskosten van 15,6 procent. Door de late beschikbaarheid van de cijfers van Nozema kon geen reactie meer worden verkregen. Het gaat hier hoogstwaarschijnlijk niet om een verlaging van de beloning.

Op de laatste plaats in de top-5 staat het VU Medisch Centrum met een daling van de bestuurskosten van 15,5 procent. Het ziekenhuis liet weten dat de daling wordt veroorzaakt doordat de representatiekosten niet meer in de bestuurskosten zijn meegenomen. Volgens de dienst Communicatie van het VU Medisch Centrum is dit te wijten aan 'veranderde regelgeving'. De beloning zelf is niet aangepast.

Aanbevelingen

1. Terugdraaien verzelfstandiging Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's)

Eind juni lekte het nog vertrouwelijke interdepartementaal rapport 'Een herkenbare staat: investeren in de overheid' uit. In dat rapport pleitte de werkgroep voor het terugdraaien van de verzelfstandiging van bijna alle ZBO's. Uit de over het algemeen positieve reacties uit de Tweede Kamer bleek overduidelijk de gegroeide irritatie over het functioneren van ZBO's. Daarbij gaat het zeker niet in de laatste plaats om de topsalarissen bij ZBO's. Nu hangt van het instellingsbesluit van een ZBO af of de minister de beloning van de top van de ZBO vaststelt. De verzelfstandiging van ZBO's dient volgens de SP te worden teruggedraaid zodat de minister kan worden aangesproken op het gevoerde beleid, inclusief het salaris voor de top.

2. Salarissen ZBO's door minister laten vaststellen

Als het terugdraaien van de verzelfstandiging niet kan omdat onafhankelijkheid is vereist dient in ieder geval het beloningsbeleid vooraf door de minister te worden goedgekeurd. Dat kan door het instellingsbesluit van een ZBO te wijzigen. Vaststelling van het beloningsbeleid door de minister is ook een aanbeveling van de commissie Dijkstal.

De commissie Dijkstal maakt een onderscheid tussen publiekrechtelijke ZBO's (bijvoorbeeld het UWV) en privaatrechtelijke ZBO's (ziekenhuizen, hogescholen, overheidsondernemingen). Dijkstal stelt voor om te onderzoeken of ministerieel goedkeuring van de beloning van de top hier binnen bepaalde grenzen ook mogelijk is. Dit is zeker ook wenselijk omdat de meeste onderwijs- en zorginstellingen privaatrechtelijk zijn.

Vaststelling van de salarissen door de minister betekent overigens nog niet dat er ook automatisch iets verandert. De politiek is dan echter wél aanspreekbaar. Bij de Autoriteit Financiële Markten worden de salarissen vastgesteld door de minister van Financiën. In 2004 steeg het basissalaris bij het AFM bestuur opnieuw met veertien procent en voor 2005 is een verdere stijging gepland. SP-Kamerlid Agnes Kant diende daarop op 29 april 2004 een motie in om in ieder geval in 2005 de salarisstijging bij het bestuur van de AFM te maximeren tot de gemiddelde contractloonsstijging.²⁶ De motie kreeg behalve van de SP ook de steun van GroenLinks, PvdA, en LPF maar haalde daarmee geen meerderheid. AFM-voorzitter Docters van Leeuwen zei zelf in De Telegraaf over de salarissen bij de AFM dat deze noodzakelijk zijn: 'In landen waar publieke gezagdragers slecht betaald worden, zijn ze veel corrupter. Deze maatschappij is al vol risico's zoek ze dan niet verder op!' Een minister verdient op dit moment ongeveer 122.000 duizend euro, de voorzitter van de AFM, ongeveer 300.000 euro. Het voorstel van het kabinet om het (verhoogde) ministersalaris als maximum te gebruiken zou betekenen dat het salaris van de bestuursvoorzitter van de AFM bijna gehalveerd zou worden.

3. Koppeling in CAO van salarisstijging top aan salarisstijging overige werknemers

Als vaststelling van de salarissen aan de top door de minister niet mogelijk is kan ook naar andere mogelijkheden worden gekeken. De overheid is in de zorg en het onderwijs ook financier: het gaat om publiek geld, en daar mag best wat tegenover staan. Een afspraak over een koppeling van de salarisstijging in de CAO's aan de salarisstijging voor de top ligt hier voor de hand (morele koppeling). De minister-president heeft zich ook uitgesproken tegen een 'bovenmatige' inkomensontwikkeling aan de top van de (semi-)publieke sector. Het kabinet zou hier vooral in de zorg en het onderwijs werk van kunnen maken in plaats van alleen maar een veroordeling uit te spreken. Het goede voorbeeld voor het kabinet is de Abvakabo die in de nieuwe CAO voor ambtenaren afspraken wil maken over de bonussen voor topambtenaren.

4. Overheid als aandeelhouder moet zich actief opstellen

Bij overheidsbedrijven is de overheid aandeelhouder. Nu de overheid van aandeelhouders verwacht dat zij zich actief opstellen tegen buitensporige salarisstijgingen aan de top zou zij zelf als aandeelhouder het goede voorbeeld moeten geven. Het is onbegrijpelijk dat de overheid als aandeelhouder geen bezwaar heeft gemaakt tegen bijvoorbeeld de bestuurskostenstijging aan de top bij bedrijven als Essent of de Bank Nederlandse Gemeenten.

Noten

- ¹ [http://www.sp.nl/nieuws/kamernieuws/div Gemeenschap_op_kosten.pdf](http://www.sp.nl/nieuws/kamernieuws/div_Gemeenschap_op_kosten.pdf)
- ² Handelingen Tweede-Kamer, 3-96
- ³ De Erasmus Universiteit heeft in het jaarverslag 2003 de bestuurskosten over 2002 gecorrigeerd ten opzichte van het jaarverslag 2002. Volgens het jaarverslag 2003 bedroegen deze € 426.523 in 2002. Voor 2003 is uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ⁴ De Technische Universiteit Delft hanteert in haar jaarverslag 2003 andere cijfers voor de bestuurskosten in 2002. Volgens het jaarverslag 2003 bedroegen deze kosten in 2002 € 406.000. Volgens de afdeling Marketing en Communicatie van de TU Delft zijn in het jaarverslag 2002 ook de kosten van wachtgeldregelingen opgenomen en in 2003 niet meer. Voor 2003 is uitgegaan van de cijfers uit 2003.
- ⁵ De jaarverslagen van 2001 en 2002 vermelden een stijging van 100.000 gulden naar 100.000 euro (+220 procent). De Vrije Universiteit heeft gegevens verstrekt waaruit blijkt dat dit te wijten is aan afronding.
- ⁶ Omdat de bezoldiging van de het bestuur is terug te leiden tot één persoon, is deze niet vermeld in het jaarverslag.
- ⁷ AZG heeft in het jaarverslag 2003 de bestuurskosten over 2002 gecorrigeerd ten opzichte van het jaarverslag 2002. Volgens het jaarverslag 2003 bedroegen deze € 669.767 in 2002. Voor 2003 is uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ⁸ Volgens het jaarverslag 2003 is in 2002 teveel gereserveerd waardoor in 2003 minder kosten gemaakt hoefden te worden. Het ging om € 40.000.
- ⁹ Deze daling wordt veroorzaakt doordat door het vertrek van vijf commissarissen en de toetreding van slechts twee nieuwe commissarissen. Hierdoor dalen de totale bestuurskosten. De loonkosten van de resterende commissarissen zijn volgens het jaarverslag wel gestegen met ruim 6 procent en met maar liefst 25 procent voor de voorzitter van de raad.
- ¹⁰ PGGM heeft in het jaarverslag 2003 de bestuurskosten over 2002 gecorrigeerd ten opzichte van het jaarverslag 2002. Volgens het jaarverslag 2003 bedroegen deze € 571.000 in 2002. Voor 2003 is uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ¹¹ Bij de AFM is in de jaren voor 2002 te veel pensioenpremie gereserveerd waarvoor in 2002 gecorrigeerd is.
- ¹² Aan de directieleden was in 2002 € 3 miljoen uitgeleend. Dat was 25 procent meer dan in 2001.
- ¹³ Aan de directieleden was in 2004 € 3 miljoen uitgeleend.
- ¹⁴ Minister Zalm van Financiën stelt in antwoord op Kamervragen van het CDA dat door de samenwerking met de DNB uiteindelijk bestuurskosten bespaard worden.
- ¹⁵ Volgens het jaarverslag is in 2003 een extra pensioenstorting noodzakelijk geweest voor de jaren 2001 en 2002. De variabele beloning voor 2003 wordt in 2004 uitbetaald en zal maximaal 35 procent hoger liggen. Dit geldt ook voor 2004.
- ¹⁶ De totale bezoldiging van de bestuurders van Tennet bedroeg in 2002 586.000 euro. Over 2001 zijn geen cijfers beschikbaar over de totale bezoldiging omdat conform de wetgeving bij één statutaire bestuurder de bezoldigingskosten om privacy redenen niet hoeven te worden vermeld.
- ¹⁷ Nuon hanteert in het jaarverslag 2003 bijgestelde cijfers voor de kosten van de directie en de raad van commissarissen in 2002 dan in het jaarverslag 2002. Voor 2002 bedroegen deze € 2.507.000 respectievelijk € 340.000 volgens het jaarverslag 2003. Er is uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ¹⁸ Eneco hanteert in het jaarverslag 2003 een hoger bijgesteld cijfer voor de kosten van de directie in 2002 dan in het jaarverslag 2002. Voor 2002 bedroegen deze € 1.530.000 volgens het jaarverslag 2003. Er is voor 2003 uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ¹⁹ Essent vermeldt in het jaarverslag 2003 lagere bijgestelde cijfers over de bestuurskosten in 2002 dan in het jaarverslag 2002. Volgens het jaarverslag 2003 bedroegen deze € 1.800.000 in 2002. Voor 2003 is uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ²⁰ De stijging volgens het jaarverslag 2003 bedraagt vijftig procent. Essent heeft telefonisch gegevens

verstrekt waaruit blijkt dat dit te wijten is aan afronding. Vorig jaar wisten de provinciale- en gemeentelijke aandeelhouders op initiatief van de SP-wethouders in de gemeenten Heerlen (CDA-PvdA-SP) een voorstel te blokkeren om de salarissen van de raad van commissarissen met 60 procent te verhogen. In de plaats daarvan werd een verhoging met 25 procent overeengekomen met als argument dat de salarissen al vier jaar niet waren verhoogd. Dit jaar hebben de gemeentelijke en provinciale aandeelhouders ingestemd met een voorstel om de salarissen in 2004 en 2005 met in totaal 35 procent te verhogen waardoor de salarisstijging van zestig procent alsnog gerealiseerd wordt. De SP-wethouders in Heerlen werden daar te laat door hun collega CDA-wethouder van op de hoogte gesteld. Alleen de gemeente Kampen heeft daar naar verluid bezwaar gemaakt tegen de nieuwe salarisverhogingen. De provincies Groningen en Overijssel hebben deze maand aangekondigd dat zij op de eerste volgende aandeelhoudersvergadering van Essent openbaarheid over de salarissen gaan eisen.

- ²¹ Delta hanteert in het jaarverslag 2003 een bijgesteld lager cijfer voor de kosten van de raad van commissarissen in 2002 dan in het jaarverslag 2002. Voor 2002 bedroegen deze € 112.300 volgens het jaarverslag 2003. Voor 2003 is uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ²² De raad van commissarissen stelde volgens het tijdschrift Intermediair voor om de eigen bezoldiging met 35 procent te verhogen. Nadat de provincie Zeeland had bedreigd als groot-aandeelhouder van Delta de verhoging in de eerstkomende aandeelhoudersvergadering terug te draaien, koos de raad eieren voor zijn geld en zag van de verhoging af.
- ²³ De loonkostenstijging was in 2001 met 153 procent nog hoger.
- ²⁴ Volgens het jaarverslag over 2003 zijn in 2003 hebben zich in verband met het toetreden van nieuwe leden eenmalige kosten voorgedaan van € 0,5 miljoen.
- ²⁵ De NPS hanteert in het jaarverslag 2003 bijgestelde cijfers voor de kosten van de directie en bestuur in 2002 dan in het jaarverslag 2002. Voor 2002 bedroegen deze € 224.000 respectievelijk € 221.000 volgens het jaarverslag 2003. Er is uitgegaan van de cijfers uit het jaarverslag 2003.
- ²⁶ Handelingen Tweede-Kamer, 29450, nr. 3